

Բ. ՏԵՍԱՐԱՆՔ ԵՒՐՈՊԱՅ.

ՓԱՐԻՉ.

Եւրոպայի մայրաքաղաքաց մէջ ամենէն աւելի
նետաքրքրականը Փարիզն է. եւ նիմակուան
ժամանակս ամենուն միտքն ալ համոզուած է րէ

այս քաղաքն է կեդրոն քաղաքական կրթութեան,
հարտարաննար արուեստից, բարձր ու խորունկ
գիտութեանց, գեղեցիկ մատենագրութեան, կիրք

Երկաթեան Գարստառ:

ախորժակի, անսպառ հարստութեան, անվերջա-
նալի նորաձեւութեան, եւս եւ ամեն տեսակ ունալ-

նասիրութեան, ծաղրածութեան եւ աղանդակու-
թեան: Ուստի ուրիշ ամեն քաղաքներէ աւելի

հոս կրդիմեն տարուէ տարի բիւրաւոր եւ բիւրագ-
զի օտարականներ, եւ ծովածաւալ մայրաքաղա-
քիս մէջ կը գտնեն ոչ միայն այն մարդասէր հիւրըն-
կալութիւնը, որ Գաղղիացոց ազգին սեպհական
կատարելութիւնն է, այլ եւ անխտիր պաշտպանու-
թիւն, ապահովութիւն, ամեն տեսակ դիւրութիւն
կենաց եւ ամենայն զուարճութիւն:

Մեր միտքը հոս Փարիզու վրայ գովեստ խօսիլ
չէ, այլ քանի մը յօդուածով ընդհանուր գաղափար
մը տալ վրան հետաքննող մերագնեայց, համադիտակ
տեսարանի պէս առջեւնին ղեկելով այս մայրաքա-
ղաքիս տեսնելու եւ գիտնալու արժանի բաներուն
գլխաւորները:

Փարիզ Գաղղիոյ մայրաքաղաքն եղած է հազար
չորս հարիւր տարիէ ի վեր, բայց շէնքերով զար-
դարուիլն ու ամեն բանի կողմանէ ծաղկելու սկսիլը
հազիւ երկու հարիւր տարի կայ: Թագաւորք եւ
կայսերք մէկմէկու ըրածին նայեցան վեհանձնու-
թեամբ, հարուստ իշխանաւորք ալ անոնց հետե-
ւեցան հայրենասիրութեամբ, եւ իրարմէ հոյակապ
պալատներով, եկեղեցիներով, հրապարակներով,
կամուրջներով, աղբիւրներով, գետափներով, վա-
ճառանոցներով, ջրանցքներով, եւ ուրիշ գանազան
հասարակաց օգտակար շէնքերով զարդարեցին
իրենց քաղաքամայրը քիչ ժամանակի մէջ. քիչ
ժամանակ կըսեմ, վասն զի Փարիզու մէջ տասը
տարուան միջոցը բաւական եղած է միշտ այնչափ
փոփոխութիւն ու շրջադարձներ, որ ուրիշ տե-
ղեր սովորաբար հարիւր տարիէն հազիւ կը լլնան:

Փարիզ մտնելու համար ամենէն գեղեցիկ դռներն
են արեւմտեան եւ արեւելեան կողմիները. մէկուն
ծայրն է Նափոյէոնի հոյակապ յաղրական կամա-
րը, եւ անկէց կը մտնուի Նոյի սեան Դարաստ (Շան-
գէյիգէ) ըսուած ընդարձակ գրօտարանը. մէկայեւ
ալ կը մտնուի Պուլվար ըսուած գեղազուարճ, հա-
րուստ, բազմամարդ եւ գրեթէ անծայր ծառատունկ
պողոտան: Ո՛ր կողմէն ալ մտնես, առաջին անգամ
այնպիսի զարմանք մը, ապշութիւն մը, հիացում մը
կուգայ վրադ որ չես կրնար հասկըցընել ուրիշի ոչ
բերնով եւ ոչ գրով: Մենք քանի մը խօսքով նկա-
րագրենք արեւմտեան կողմի մուտքը. եւ անոր
պատկերն է հոս դրածնիս՝ քաղաքին մէջէն, այս
ինքն Համախոհութեան հրապարակ (Փլաս տըյա
Բոնքորտ) ըսուած տեղւոյն ծայրէն դէպի Նոյի սեան
Դարաստը՝ մինչեւ Յաղրական կամարը (Արք տը
Թրիօնի) նկարուած:

Այս յաղրական կամարը Մեծն Նափոյէոն հիմնել
տուած էր 1806 ին իր մեծամեծ յաղրութիւններուն
յիշատակ. բայց շէնքը 1836 ին ըմբցաւ, եւ ծախքը

եղաւ գրեթէ տասը միլիոն ֆրանք: Աշխարհիս
երեսը ասոր նման մեծ ու գեղեցիկ յաղրական կա-
մար չկայ. բարձրութիւնը յիսուն մեթրի չափ է,
լայնութիւնը քառասունընինգ, բանձրութիւնն ալ
գրեթէ քսանուերկու մետր: Դրսի ճակատները բար-
ձրաքանդակ հսկայածեւ արձաններով զարդա-
րուած են, կամարներուն ներսի պատերուն վրայ
ալ Գաղղիոյ անուանի գօրավարաց անունները
փորագրուած՝ երեքհարիւրէն աւելի:

Կամարէն քիչ մը ասդին Պառիէո կամ Բաժարան
ըսուած երկու հաստակաւոր շէնքեր կան. անոնց
մէջտեղի մեծ վանդակապատէն ներս մտնելուդ
պէս՝ կը տեսնես երկու կողմը Նոյի սեան Դարաստին
անտառախիտ ծառերը որ մինչեւ Համախոհու-
թեան հրապարակը կերբան, եւ բոլոր այն միջոցին
երկայնութիւնը չորս հազար մետրէն աւելի է:

Փարիզացոց ամենէն աւելի սիրած ճեմելիքը
այս Նոյի սեան Դարաստն է: Տեսնելու բան է, մա-
նաւանդ ամառ ատեն, այն երկայն ճամբուն մէջէն
անցնող ու դարձող տեսակ տեսակ կառքերու եւ
ձիաւորներու, երկու կողմի լայն լայն ձիւրապատ
ճեմիքներուն (գալտրըրմ) վրայէն ալ երբեւեկող
ժողովրդեան անբիւ բազմութիւնը: Ի՛նչ նորածե-
ւութիւն, ի՛նչ վայելչութիւն, ի՛նչ հարստութիւն եւ
ի՛նչ աչքանդակ ունայնասիրութիւն որ ուզես՝ կրնաս
տեսնել այն բազմութեան մէջ:

Ծառերուն ետեւը մէկ կարգի վրայ կը տեսնուին
զարդարուն գեղեցիկ շէնքեր, պարտեզներ, սրճա-
նոցներ, եւ ուրիշ գրօտանաց տեղուանք: Ասոնց մէջ
ամենէն աւելի անուանիներն են Զմերային Պար-
տեզ, Ամարանոց ծաղկանց, Կրկես, Երաժշտական
սրճանոցները, եւ Հետաքրքրական տեսարան-
ները:

Զմերային Պարտեզ (Փարտէն տիվեր) ըսուածը
բարձրաբերձ ու ընդարձակ շէնք մի է՝ ծածքը
ապակիէ, մէջը աշխարհիս գրեթէ ամեն տեսակ գե-
ղեցիկ բոյսերովը զարդարուած: Հոն կը տեսնես
աղւոր աղւոր շատրուաններ, բոջնարաններ, ար-
ձաններ, պատկերներ, դալարագեղ մարգեր, եւ
ծաղկապատ սանդուխներ, եւ կըլսես գեղեցիկ երա-
ժշտական նուագներ ու անոյշ երգեր:

Ամարանոց ծաղկանց (Շարօ տէ ֆլէօր) ըսուածը
գեղեցիկ ու զուարճալի պարտեզ է՝ գիշերները
հազարաւոր կանթեղներով ու խուռն բազմութեամբ
լեցուն:

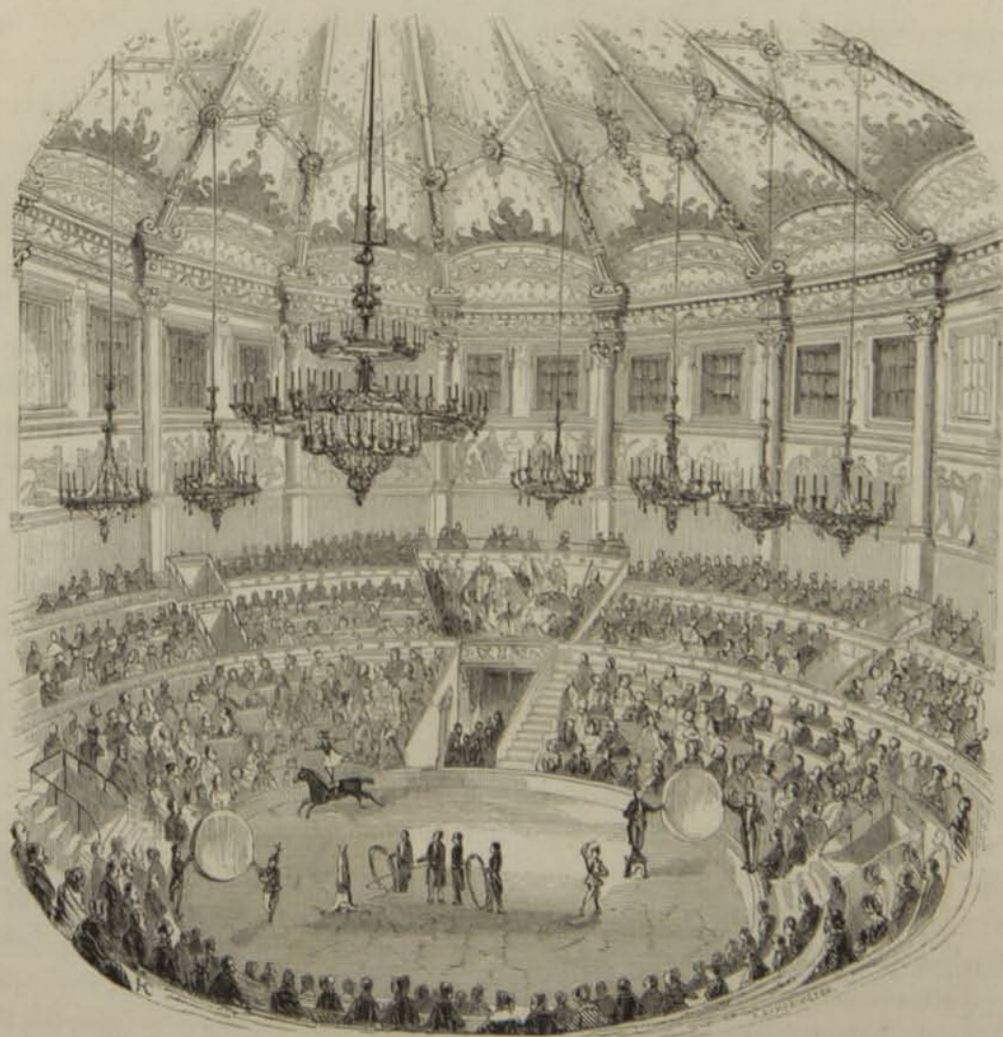
Կրկեսը (Սիրք) Փարիզու մեծ գրօտարաններէն
մէկն է. վասն զի հոն կը տեսնուին ամեն իրիկուն
բոլոր աշխարհիս վարպետ ձիախաղներուն ամեն
տեսակ հրաշալի ճարտարութիւնները. նմանապէս

մարդկային ուժի, դիւրադարձութեան, արագութեան, անվախութեան խելքէ մտքէ դուրս եւ միանգամայն զուարճալի փորձերը:

Երաժշտական սրճանոցները (Քաֆէ շանքան) ծառերուն մէջ գեղեցիկ ու բարձրաշէն տնակներ են, ուր ամառ իրիկունները վարպետ երգիչներ կեցած՝ վարը բացօթեայ նստող ժողովուրդները կը զուարճացնեն:

Հետաքրքրական տեսարանաց գլխաւոր տեղն ալ այս Եղիսեան Դարաստն է. վասն զի հոն կը տեսնես շատ մը շարժական տնակներ, որոնց մէջ մէկ երկու ստրկով կըցուցնեն քեզի՝ հոս կարգէ

դուրս գաճաճ մը, հոն անճոռնի հսկայ մը, ասդիս երկու գլխով տղայ մը, անդին չտեսնուած հրեշ կամ կենդանի մը: Մարդուն մէկը ձեռք չունի, ձեռուրներուն տեղը ոտուրներուն երկու մատովը գիր կը գրէ, ասեղին ծակէն դերձան կանցընէ, երեսը կածիլէ, գաւաթին մէջ ջուր կըլեցընէ ու կըխմէ, հրացան կըլեցընէ ու կընետէ. մէկալը գոյնզգոյն հագուստներով ու նուագարաններու ձայնով կեցած զարդարուն կառքի մը վրայ, շաղակրատ (շառլաբան) մարդկանց մէկհատիկ օրինակ, անդադար փրփրալով կըխօսի, եւ մէկը մէկալը կը յորդորէ որ գան իրեն՝ առանց ցաւ իմանալու:

Կրկն Եղիսեան Դարաստին:

ակուանին քաշել տան. — որ մէկն ըսեմ: Այսպիսի տեսարաններն աւելի կը շատնան մեծամեծ տօներուն եւ ազգային քաղաքական հանդէսներու ատեն՝ որ սովորաբար Եղիսեան Դարաստին մէջ կը կատարուին:

Եղիսեան Դարաստին ձախ կողմը շինուեցաւ

հիմա այս տարուան Համաշխարհական Հանդէսին տեղը, որ Հանդիսարան կամ Սպարանք ճարտարութեան կըսուի (Փայէ տը քենտիսարի). ասոր ստորագրութիւնը, ինչպէս նաեւ Փարիզու մէկալ տեղերունը ուրիշ անգամի կը պահենք: